

Krönika

Det lär dröja innan någon hederlig politiker vågar deklarerat nollprocentmålet för svensk u-hjälp. Svante Folin ställer sig på de betryckta folkens sida.

Det skamlösa biståndet

Svenska Dagbladet larmar den 8 oktober: "Biståndet farligt nära skamgränsen".

Pierre Schori hade, inspirerad av en FN-rekommendation, dekreterat att skamgränsen är lika med 0,7 procent av BNI, brutonationalinkomst. Det sakrosankta enprocentmålet skrotades under den ekonomiska krisen 1992. U-hjälp var länge den rättänkande svenskens heligaste kossa. För 30 år sedan var den renniska katekesen glasklar. Jordens fattiga majoritet var offer för den rika minoritetens utsugning. Konsumtionsorgien i väst baserades på exploatering och förtryck av de forna kolonialfolken. Enkelt uttryckt – vi är rika därför att de är fattiga.

I-världen hade följaktligen en förkrossande moralisk skuld visavi "jordens fördömda". Biståndscirkusen drevs av skuld-känslor och den specifikt svenska varianten av moraliskt storhets-vaninne. Det var hög tid att vi sonade våra koloniala försvandelser i Delaware och Cabo Corso. Palme & Co:s krigsrop ljud "varhelst en usling finns, är han min vän, min bror".

Efter 40 år av fiaskon har Sidas gloria blivit något solkad. Posten som biståndminister är numera svartepetterkortet, som förebådar silkesnöret. Likväl kvarstår hos gemene man filantropiska impulser gentemot mindre lyckligt lottade medmänniskor på sydliga latituder. Behovet av avlat är stort och få vill veta att det globala u-landsbiståndet är en av efterkrigstidens mest groteska skandaler. Tanken att u-hjälp är till mer skada än nytta är anatema. Anständiga människor blundar och utgår från att hjälp definitionsmässigt inte kan vara stjälp. Lord P T Bauer, som tidigt hävdade att u-hjälpen var övervägande destruktiv, var länge en akademisk paria.

Så småningom stod det dock klart att biståndsmiljarderna saknade varje positiv effekt och ofta tvärtom resulterade i ytterligare tillbakagång för mottagarlandet. Den svenska filantropins favoriter: Tanzania, Zambia och Zimbabwe sjönk allt djupare i misär, ju mer pengar vi öste över dem. Diktaturer konsoliderades, korruptionen frodades, de lokala ekonomierna havererade och hjälparna hjälpte sig själva.

Aldrig i kolonialväldens historia har så erbarmligt okunniga personer försökt ställa saker och ting tillrätta för folk som de inte kunde tala med, och om vars kulturella, etniska, politiska och religiösa förhållanden de inte hade en aning. Hjälparfrälset med sina skattefria inkomster och sitt postkoloniala lyxliv var karikatyrer av betydligt mer kompetenta, imperialistiska föregångare. Biståndsretoriken mal likväl på, oberörd av alla dystra fakta.

Efter andra världskriget har i-världen slussat över mer än en triljon, en miljard miljarder, dollar till tredje världen (Marshall-hjälpen stannade vid 75 miljarder dollar). Örakneliga studier har misslyckats med att finna något samband mellan u-hjälp och ekonomisk tillväxt. Fattiga länder, som får mängder av ekonomiskt bistånd, klarar sig inte bättre än de som får lite eller inget stöd. Ofta leder den del av biståndet, som inte omedelbart hamnar i respektive diktators privata kassakista eller schweiziska nummerkonto, till lokala ekologiska och ekonomiska katastrofer. Det nomadiska turkanafolket i norra Kenya, som har drabbats av ett otal debila välgörenhetsprojekt, kallar u-hjälparna för *ngimoi* – fienden. Före detta Sida-chefen Carl Tham konstaterade på sin tid:

"Vår självklara utgångspunkt är att vi gör nytta."

Skamgränsen passerades med andra ord för länge sedan.

30 oktober 1999
SVANTE FOLIN

Förlorad i pariserblått

Margareta Rye ser inte bara vad Hill har målat utan också vad han hade kunnat måla, när hon vandrar genom Nationalmuseums salar.

"Jag målar sedan en vecka Atlantiska oceanen", skriver Carl Fredrik Hill hem till sina föräldrar i Lund från Luc-surmer i Normandie år 1876. Han är 27 år och har ett drygt år på sig innan sjukdomen slår till. Hans ego är nästan lika stort som den ocean han målar, han vet att han kommer att slå världen med häpnad, fast möjligen anar han inte att det kommer att dröja så länge.

"Sverige ska i mig få en målare var till det ej sett maken ... Ärelystnad ger mig ingen ro emedan jag är rädd att dö innan jag är färdig med mitt arbete."

Utställningar

Nationalmuseum
Carl Fredrik Hill
1 oktober 1999 till 16 januari 2000

Målaren Hill intar en särställning i svensk konsthistoria. Han skapade under några korta år ett par hundra landskapsbilder från Sverige och Frankrike som hör till de märkliga verk vi har från den tiden. Han arbetar i en realistisk tradition med symboliska övertoner, tydligt påverkad av impressionisterna, men med en alldeles egen ton. Hans penselskrift är rastlös och speglar en stark inre oro.

Frenetiskt målade

Hill arbetar under fyra intensiva år i Frankrike hårt och frenetiskt. Han lämnar in målningar till Paris-salongen som med ett undantag blir refuserade. År 1876 ställer han ut på de refuserades salong hos konsthandlaren Durand-Ruel tillsammans med bland annat Degas och Renoir. I januari 1878 tar sinnessjukdomen överhanden och han förs till en fransk klinik av ett par målarkamrater. Så småningom flyttas han över till ett danskt hos-

Före sammanbrottet. I Syster Anna anas Hills storhet och hans impressionistiska pretentioner är tydliga.

pital och senare till Lunds. Från 1883 vårdas han av sin syster och mor. Han dör 1911.

Ett kort aktivt målarliv och en lång sjukdomstid. På Nationalmuseums Hill-utställning kan man följa hans konstnärliga utveckling från ungdoms- och akademikonsten till de märkliga målningarna av landskap som självständigt, tomma på mänskliga känslor, över till de många årens sjukdomskonst. Ingen konstantresserad har råd att missa detta.

Från sjukdomsåren finns flera tusen bilder med varierande motiv i skilda tekniker, mest krita och tuschpena. Ett rikt urval visas på museet. Hans vårdarinnor i hemmet begränsade tilldelningen av arbetsmaterial – två papper

på förmiddagen och två på eftermiddagen var den vanliga ransonen.

"Arkaiska fantasier och undergångsbilder omväxlar med fantastiska arkitektoniska skapelser eller arketyppiska djur- och människofigurer."

Så karakteriserar Johan Cullberg sjukdomskonsten i katalogen.

Men om inte de märkliga landskapsmålningarna från 1876 och 1877 hade funnits, vem skulle då ha brytt sig om sjukdomskonsten? Visst finns där många bilder som förefaller märkligt moderna – en Picasso eller en Klee – och visst märks kunnandet, skickligheten, men de säger mer om människans psykiska gränsland och djup än de ger konstnärliga kickar. Efter att ha sett de båda salarna med målningar som Syster Anna, Höstlandskap af Fontainebleau eller Hedlandskap

med vagn, känns sjukdomskonsten som en krympning och förminskning.

Förspild potential

Carl Fredrik Hill har lämnat ett stort verk efter sig, men schizofrenin berövade oss säkert ett antal målningar som skulle ha slagit världen med ännu större häpnad. Kan-ske har vi främst anledning att sakna de bilder han skulle ha målat med de mängder pariserblått och kadmiumgulgt han inhandlade strax före sammanbrottet 1878 och som hans vänner förstörde för att inte fördärva hans rykte som landskapsmålare. Det är svårt att inte föreställa sig de bilderna när man vandrar genom utställningen.

MARGARETA RYE

Efter sammanbrottet. En predikan är ett verk från schizofrenins tid.

Tåget slår ut vägtrafiken

De tre ingenjörerna från Train-Rail Consult återkommer i debatten om Årstabron.

Det är bara att beklaga att Åke Sundström i sin replik om Årstabron (15 oktober) väsentligen ägnar sig åt osaklig retorik, som "moderat trafiksocialism". Värre är att han delger läsarna felaktiga sakuppgifter angående järnvägstrafikens utveckling.

Debatt/Årstabron

Det är nämligen så att järnvägen sedan år av tillbakagång till följd av underfinansiering för såväl infrastruktur som rullande materiel nu utvecklas starkt över hela värl-

den. I vår närhet uppvisar den sedan något år upprustade Svealandsbanan rekordartad attraktionskraft på resenärerna och har vida överträffat prognoserna.

I Europa har de nya höghastighetstågen helt revolutionerat resandet och praktiskt taget konkurrerat ut såväl Intercityflyget som bil- och bussresandet på igenpropade motorvägar.

Sundströms påståenden om järnvägsmarknaden i USA är fria fantasier. Efter den snabba utvecklingen i nordostkorridoren (Washington-New York-Boston), sedan Asea/SJ-lok introducerades för 20 år sedan och Amtrak fick större marknadsandel än sina konkurrenter på väg och flyg, har snabb och attraktiv järnvägstrafik utvecklats i ett flertal korridorer över hela Nord- och Latinamerika. USA-järnvägarna är på godssidan

helt dominerande och har sedan decennier distanserat långträdarna, både beträffande marknadsandelar och snabb, energivänlig och säker transport.

Vad som slutligen gäller förvillelserna om energi och miljö (sammanfattade i begreppet "koldioxidspöket") måste man dra slutsatsen att Sundström sällat sig till den lobby som uppbyggats av mäktiga internationella producenter av fossil energi. De ifrågasätter ju världssamfundets eniga uppfattning (Agenda 92) om växthus-effekten, det vill säga ökningen av koldioxidhalten i atmosfären som ett hot mot livet på vår jord.

Därför är det angeläget att Sundströms osakliga tekniska argument bemöts av flera.

STIG DINGERTZ
PER-ERIK OLSON
ERIK SKOGBY